

PUHE ENSON TAKAISINVALTAUKSEN VUOSIJUHLASSA 21/8-1942
=====

Tämänpäiväinen tilaisuus johtaa itsestään ajatukset Suomen kansan monivaiheisiin kohtaloihin historiansa aikana. Mehän olemme kokoontuneet tänne viettämään tämän paikkakunnan takaisinvaltauksen ensimmäistä vuosijuhlaa. Ennen takaisinvaltausta oli kulunut ainoastaan puolitoista vuotta siitä, kun olimme pakotettu- ja luovuttamaan tämän alueen vieraalle vallalle. Nämä kaksi rajan siirtoa lyhyen ajan kuluessa eivät ole ainoita, mitä Suomen kansan on ollut kestättävä. Päinvastoin niitä on kansamme tähänastisen vaelluksen aikana sattunut useitakin.

Me olemme saaneet asuttavaksemme karun maan, jolla ei ole suuria luonnonrikkauksia. Pohjoinen ilmanalamme ei myöskään ole houkutteleva. Senvuoksi ei luulisi kenenkään meidän maatamme himoitsevan ja kimp- puunne hyökkäävän. Ja kuitenkin on historiamme täynnä sotia ja alituisia hävityksiä. Historiantutkijat kertovat, että maamme on 700 vuoden aikana saanut kokea kokonaista 100 sotavuotta, joten keskimäärin joka seitsemäs vuosi on ollut sotavuosi. Aina ovat hyökkäykset tulleet samalta suunnalta. Aina on vihollinen myöskin ollut sama. Ainoan pitempiaikaisen rauhankau-

den muodostavat ne 110 vuotta, joiden kuluessa maamme kuului itäisen naapurivaltakunnan yhteyteen. Muisto tästä ajasta ei kuitenkaan houkuttele kaipaamaan sen palaamista. Sen aikana emme olleet isäntiä omassa talossamme. Emme myöskään saaneet vapaasti kehittää olojamme emmekä rakentaa taloamme mieleemme mukaan.

Kun maamme neljännesvuosisata takaperin saavutti itsenäisyytensä oli se meille senvuoksi suuri tapahtuma. Se avasi meille mahdollisuudet aivan toisenlaiseen valtiolliseen ja taloudelliseen elämään kuin mihin aikaisemmin olimme saaneet tyytyä. Me toivoimme myöskin siitä lähtien saavamme elää rauhassa ja nauttia vapauttamme. Tähän odotukseen oikeutti meitä se, että uusi itsenäisyytemme oli vahvistettu juhlallisen rauhateon kautta, jolla oli luvattu molemminpuolista ikuista ystävyyttä. Sen jälkeiset kokemuksemme ovat kuitenkin opettaneet meitä antamaan oikean arvon naapurimme sopimuksille ja lupauksille. Tartossa tehtyä rauhaa ei naapurimme ollut ajatellutkaan muuksi kuin välirauhaksi. Neuvostoliitto teki tämän rauhan valtakuntansa ollessa heikkouden tilassa ja se oli valmis sen rikkomaan heti kun siihen tilaisuus ilmestyisi. Eikä täällä edes tämän välirauhankaan aikana koskaan voitu elää täysin sovussa kuten asiaan kuuluu hyvien naapurien kesken. Päinvastoin olivat alituiset rettelöimiset miltei jokapäiväinen ilmiö.

Neuvostoliiton odottama tilaisuus tuli, kun uusi suurvaltasota kolme vuotta takaperin puhkesi. Meillä ei ollut siihen osaa eikä arpa, minkävuoksi ilmoitimme halumme saada olla puolueettomina sodan ulkopuolella. Tätä puolueettoman valtakunnan asennetta ei meille kuitenkaan suotu. Meille esitettiin pitkälle meneviä alueellisia ja muita vaatimuksia. Kun emme niihin voineet suostua saimme vastaanottaa salakavalan hyökkäyksen ja

kestää ankaran sodan. Vaikka armeijamme taistelikin urhoollisuudella, joka herätti koko maailman ihailun, oli ylivoima meille kuitenkin liian suuri. Kolme kuukautta kestäneen loistavan vastarinnan jälkeen päättyi sota raskaaseen Moskovan rauhaan, jolla meiltä riistettiin laajoja alueita, m.m. se alue, jolla nyt kokoonnumme. Enson tärkeän alueen joutuminen rajan toiselle puolelle kuvaa muuten erinomaisesti naapurimme petollisuutta. Rauhansopimuksessa oli rajaviiva vedetty niin, että Enso jäi Suomen puolelle. Mutta ahneudessaan ei Neuvostoliitto rajaa lopullisesti käytäessä voinut olla sitä itselleen himoitsematta. Siinä eivät auttaneet keskustelut eivätkä vetoamukset juuri tehtyyn rauhansopimukseen. Väkivallalla tulkittiin rauhansopimusta siten, että Enson alue suurine teollisuuslaitoksineen oli luovutettava.

Näin tehtyyn pakkorauhaan ei meillä kukaan enää entisten kokemusten jälkeen uskonut. Eikä Neuvostoliitto puolestaan jättänyt ainoatakaan tilaisuutta käyttämättä osoittaakseen meille oikeat tarkoituksensa. Ne viisitoista kuukautta, minkä ajan tätä välirauhaa kesti, olivat jatkuvien rettelöimisten ja alituisen jännityksen aikaa,. Joka ei ollut tätä pirullista painostusta läheltä seuraamassa ei voisi kuvitella suurvallan voivan esiintyä niin häikäilemättömästi ja samalla taloudellisissa asioissa suorastaan pikkumaisesti kuin Neuvostoliitto Suomea kohtaan silloin esiintyi. Kaikesta voi havaita, että se koetti murtaa kansamme vastustuskyvyn sisältäpäin ja siten muokata maaperää itselleen helpommaksi valmistautuessaan uuteen ja lopulliseen iskuun maataamme vastaan Meidän tahollamme tämä vahvisti käsitystä, ettei näin epäluotettavan naapurin vierellä ollut pysyväisestä rauhasta mitään varmuutta.

Kun uusi hyökkäys vähän toista vuotta takaperin

maahamme tehtiin olimme senvuoksi paremmin varuillamme kuin edellisellä kerralla. Tällä kertaa meidän asemamme oli muutenkin helpompi, sillä Neuvostoliitto ei voinut heittää runsaita ihmismassojaan yksinään meitä vastaan kuten oli laita talvisodan aikana. Vaikka sota tälläkin kertaa oli ankara seurasi aseitamme menestys. Neuvostoliitto ei pystynyt hävittämään Suomen kansaa maan päältä kuten sen todellinen tarkoitus kerran vahingossa tuli ilmaistuksi. Me voimme päinvastoin lyhyessä ajassa palauttaa valtakunnan yhteyteen menettämämme alueet ja vieläpä siirtää sodankäynnin kauas entisten rajojemme toiselle puolelle. Ja jo sodan alkuvaiheissa, tasan vuosi takaperin, vapautui myös tämä alue vihollisen vallasta. Se oli suuri ilonpäivä ei vain Enson asujamistolle, vaan koko Suomen kansalle. Tosin saimme alueen takaisin pahasti hävitettynä ja osaksi vain savuvuavina raunioina, mutta semmoisenakin se oli meille arvokas ja rakas. Tällä voitiin alkaa elää uutta elämää.

Kuluneet kolme vuotta ovat olleet meille raskasta aikaa. Me olemme kaiken aikaa saaneet olla joko todellisessa sodassa tai ainakin niin varuillamme, että se on melkein muistuttanut sotaa. Nuorisomme on ollut vedettynä pois tuottavasta työstä ja saanut kuluttaa aikaansa maan rajoilla. Raskaita uhreja kaatuneiden ja invaliideiksi joutuneiden muodossa olemme runsain mitoin joutuneet antamaan. Myöskin aineelliset hävitykset ovat olleet suuria. Taloudellinen elämämme on kärsinyt ja väestö on saanut kestää puutetta ja monenlaisia rasituksia.

Varsinkin rajojemme ulkopuolella on moni tämän vuoksi kysynyt: onko tulos ollut kaikkien näiden uhrausten arvoinen. Maailmassahan on paljon materialisteja, jotka mittaavat kaikkea vain aineellisella mittapuulla.

Näin ajattelevien mielestä meidän olisi ollut paras heti alussa asettua myönteiselle kannalle eikä asettua vastustamaan suurvallan pyrkimyksiä. Onpa viitattu siihenkin, että maallamme meidän kuuluessamme itäisen suurvallan yhteyteen oli pitkäaikainen rauhankausi ja väestöllä siedettävät olot. Miksi siis aiheuttaa itselleen kärsimyksiä ja raskautuksia, kun meille tarjotaan samanlaisen olotilan palautumista. Näin on kysymys asetettu.

Tähän on vastattava, että ne jotka näin ajattelevat, eivät ymmärrä suomalaisia. Ei tarvitse tyytyä huomauttamaan vain siitä, ettei nykyinen Neuvostoliitto ole sama kuin aikaisempi Venäjä. Nythän ei olisi kysymys vain alueellisesta valtauksesta, vaan myös aatteellisesta mullistuksesta, maan bolshevisoimisesta. Tähän on lisättävä, että on olemassa muitakin arvoja kuin rauha ja taloudellinen toimeentulo. Joillekin saatavat semmoiset käsitteet kuin vapaus ja itsenäisyys sekä kansanvaltainen järjestys olla pelkkiä tyhjiä sanoja. Meille ne kuitenkin merkitsevät enemmän kuin pelkkiä käsitteitä. Ne ovat semmoisia arvoja, jotka vasta tekevät elämän elämisen arvoiseksi. Aineellista hyvinvointia voi ihminen tarjota kotieläimilleenkin. Mutta itselleen ihminen vaatii muutakin. Ilman vapautta on elämä orjan elämää. Ilman itsenäisyyttä ei kansa voi päättää omista asioistaan eikä suunnitella tulevaisuuttaan. Ja kansanvaltaiseen järjestelmään me täällä Pohjolassa olemme tottuneet emmekä voi kuvitella valtiollista elämäämme ilman koko kansan osallistumista sen muodostamiseen. Näiden arvojen puolesta olemme olleet valmiit taistelemaan ja valmiit uhrauksiin. Se on ollut Suomen tie.

Meille ei ole tuottanut minkäänlaisia omantunnon ristiriitoja valitessamme tämän tien. Oikeastaan meillä ei ole ollut muuta tietä valittavanakaan. Emme laskelmoineet talvisodan aikana pystymmekö torjumaan ylivoimai-

sen vihollisen hyökkäyksen. Meillä ei ole myöskään nykyisen sodan aikana ollut tarvetta laskelmoida kumpi puoli sodassa voittaa ja sovittaa toimintaamme sen mukaan. Me olemme yksinkertaisesti päättäväisesti vastustaneet maatamme vastaan kohdistettuja hyökkäyksiä ja tehneet siinä suhteessa kaiken minkä pieni kansa pystyy tekemään; oikeastaan enemmänkin kuin kukaan on meiltä voinut odottaa. Samasta syystä olemme sulkeneet korvamme kaikilta houkutuksilta erikoisrauhan tekemiseen nyt kun vihollisemme ahdingossa ollessaan olisi valmis hankkimaan itselleen helpotusta meidän rajoillamme saamalla meidät laskemaan aseemme. Monista pettymyksistä viisastuneina me emme tämmöiseen rauhaan ja naapurimme uusiin sopimuksiin enää luota. Ainoa mitä me haluamme on saada vastaiseen elämäämme varmuus ja kansallemme pysyvä rauhantila. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on meidän toistaiseksi pakko jatkaa nykyistä kivääri kädessä elämistä niin mielellämme kuin palaisimmekin rauhantöihin.

Mutta samalla meillä on - kuvaannollisesti sanoen - toisessa kädessämme muurarin kauha. Maamme on sodan johdosta saanut kärsiä paljon hävityksiä. Monet kaupungit ovat menettäneet paljo aineellisia arvoja. Eivätkä vain kaupungit, vaan muutkin asutuskeskukset ja ennankaikkea ne alueet, jotka Moskovan rauhassa joutuivat vihollisen puolelle. Ei tarvitse muuta kuin silmätä ympärilleen täällä Ensossa käsittääkseen minkälaisen hävitysraivon vallassa vihollinen on ollut. Ennen niin kukoistava seutu on täynnä raunioita ja raunioiden keskellä töröttävät sadat yksinäiset savupiiput. Tämä kaikki on uudelleen rakennettava. Siihen työhön on maassamme käyty suurella innolla ja tarmolla. Siihen on käyty nyt jo sodan vielä jatkuessa. Se on herättänyt täällä käyneiden ulkomaalaistenkin vilkas-

ta huomiota. Monet heistä ovat väkevimpänä vaikutelmanaan käynnistään maininneet tämän sodan riehuessa tapahtuvan tarmokkaan jälleenrakennustyön, jota täällä kaikilla tahoilla, mutta ennenkaikkea tietysti valtakuntaan palautetulla alueella suoritetaan. Heitä on edelleen suorastaan hämmästyttänyt se, ettei yleensä puhuta mitään kärsityistä suurista hävityksistä eikä voivotella niiden johdosta. Sensijaan kaikki puhuvat jälleenrakennustyöstä ja sen tarpeellisuudesta, kiireellisyydestä ja suunnitteluista. Tässä työssä ovat osallisina valtio kaikkine apukeinoineen, mutta ennenkaikkea kaikki ne yksityiset, joita hävitys on kohdannut. Tässä ilmenee näiden vieraiden kävijöiden mielestä todellinen Saarijärven Paavon sisun näyte. Vastoinkäymisistä huolimatta ja sodan vielä riehuessa täällä suunnitellaan uutta elämää ja luodaan katse tulevaisuuteen. Se on jotakin, josta kannattaa olla ylpeä.

Tärkeintä onkin olla optimisti, katsoa eteenpäin ja jättää menneet asiat muistojen joukkoon. Meitä kannustaa tässä varma tietoisuus siitä, että Suomen kansa osoittamallaan päättäväisellä vapauden rakkaudellaan on ansainnut paikan vapaiden kansojen joukossa, voittakoon suursodan kuka tahansa. Edelleen me olemme vakuuttuneita siitä, että me pystymme saattamaan maamme taloudellisesti kuntoon ja vieläpä entistä ehompaan kuntoon kunhan vain saamme rauhassa elää ja vapaasti toimia. Tässä suhteessa meille on rohkaisevana esimerkkinä se lyhyt itsenäisyyden kausi, minkä me saimme rauhassa elää. Tänä parikymmentä vuotta kestäneenä lyhyenä aikana Suomen kansa kohotti taloutensa kaikilla aloilla huomattavaan kukoistukseen. Tuotannollinen elämä kehittyi ja moninkertaistuikin monilla aloilla. Sosiaalisia oloja voitiin huomattavassa määrässä parantaa. Hyvinvointi kohosi ja väestön kaikki kerrokset oppivat

ymmärtämään, että heillä oli paljo menetettävää ja senvuoksi myöskin paljo puolustettavaa. Isänmaalla oli heille jotakin hyvääkin tarjottavana eikä vain raskasta työtä ja raadantaa. Vain täten onkin selitettävissä, ettei kommunistisilla opeilla ollut enää maaperää maassamme ja että vihollisen laskelmat helposta voitosta joutuivat häpeään. Samanlaiseen rakentavaan työhön kansamme on valmis uudelleenkin. Ja siinä se varmasti tulee osoittamaan päättäväisyyttään ja sitkeyttään ainakin yhtä suuressa määrässä kuin se on sitä osoittanut sodan toimissa. Semmoisessa rauhallisessa työssä vastoinikäymisten voittamiseksi suomalaisen oikea luonne tulee niittämään suuria voittoja.

Tälläkin paikkakunnalla on paljo rakennettavaa ja jälleenrakennettavaa. Se tulee vaatimaan paljo hiekkä, mutta ei enää verta. Vaikka kaikki näyttääkin vielä lohduttomalta ja katse tapaakin kaikkialla hävityksen jälkiä, on toiselta puolen mieltä virkistävää vähde, millä innolla ja luottavaisuudella on käyty voittamaan sodan jälkeä. masentumisesta ei tapaa jälkeäkään. Tehtaan piipuista nousee jälleen savu ja se on tehdasyhdyskunnassa elämän merkki. Ennen pitkää ovat Enson tehdaslaitokset, jotka täällä merkitsevät elämisen mahdollisuuksia, jälleen ainakin yhtä hyvässä kunnossa kuin aikaisemminkin. Hävitetyt asutusalueet tulevat ahkerien käsien avulla myöskin jälleen pian täyteen kauniita asuntoja, joissa tehtaan työläiset ja muu väestö saa itselleen viihtyisät olinpaikat. Silloin tämäkin seutu, jota ei ilman syytä ole nimetty Suomen Ruhriksi, ansaitsee jälleen täydellä oikeudella tämän ylpeän nimityksen.

Olkoon tämänpäiväinen muistojuhla lupauksena tämänlaisen tulevaisuudenkuvan täyttymisestä ja samalla ilmaus päättäväisestä tahdosta nopeasti saavuttaa tämä päämäärä.
